

مقطع تحصیلی: کاردانی ■ کارشناسی □ رشته: معماری داخلی.ترم: دوم سال تحصیلی: ۱۳۹۸-۱۳۹۹

نام درس: تاریخ معماری نام و نام خانوادگی مدرس: شیما نادری
 آدرس email مدرس: shima.naderii@gmail.com تلفن همراه مدرس:

جزوه درس: مبانی معماری مربوط به هفته : هشتم ■
 text: دارد ■ ندارد □ voice: دارد □ ندارد □
 power point: دارد ■
 ندارد □
 تلفن همراه مدیر گروه :

جلسه هشتم

فصل یازدهم کتاب معماری جهان ابراهیم زارعی: معماری صدر مسیحیت

چکیده مطالب

معماری صدر مسیحیت

را بطور کلی می‌توان به دو بخش بیش از از کنستانتین (از سال ۳۱۳-۵۰ میلادی و پس از از کنستانتین (از سال ۳۱۴ تا سالسقوط امپراتوری) تقسیم نمود. دوره نخست را "دوره پیگرد" و دوره دوم را "دوره بازشناسی" می‌گویند.

1- معماری دوره نخست (دوره پیگرد)

معماری مسیحیان را به دلیل تعقیب و کشتار ایشان به دست رومی‌ها دوره پیگرد می‌نامند. تمام هنر این دوره در مخفی‌گاه‌ها و در زیرزمین شکل گرفته است. مهم‌ترین و بارزترین نمونه آثار معماری این دوره مقبره‌های زیرزمینی است و به همین علت مقابر دخمه‌ای نامیده می‌شوند. این مقابر شبکه‌های گسترده‌ای از دالان‌ها و اتاقک‌های زیرزمینی در زیر شهر رم و شهرهایی هستند که به عنوان گورستان‌های پنهانی برای دفن مردگان مسیحی طراحی شده بودند. مقابر دخمه‌ای از سده سوم تا چهارم پیوسته مورد استفاده بوده‌اند و ظاهراً در آنها حدود چهار میلیون جسد دفن شده است. مقابر دخمه‌ای از سده دوم تا سده چهارم پیوسته مورد استفاده بوده‌اند و تخمین زده می‌شود که فقط در مقابر دخمه‌ای رم نزدیک به چهار میلیون جسد دفن شده باشد. این مقابر در روزهای پیگرد به عنوان مخفیگاهی برای پناهندگان مورد استفاده قرار می‌گرفتند؛ مدارک اثبات این سخن، پلکانهای مسدود و مجزاء، تورفتگیها و گذرگاههای مخفی و درهای مخفی نگه داشته شده ورودی و خروجی است. بدون تردید در این دخمه‌ها آیینهای سری مسیحی نیز اجرا می‌شده است و نقش اصلی آنها جای دادن مردگان بوده است.

این مقابر در ابتدا به عنوان مخفیگاه برای پناهندگان مورد استفاده قرار می‌گرفتند. مدارک اثبات این موضوع وجود پلکان‌های مسدود و مجزاء، تورفتگی‌ها و گذرگاه‌های مخفی و درهای مخفی نگه داشته شده ورودی و خروجی است. از نمونه‌های مقابر دخمه‌ای کالیکستوس در رم است که در سده دوم میلادی ساخته شده است.

معماری این دخمه‌ها به این صورت بوده است که پس از آنکه قطعه زمینی برای گورستان برگزیده می‌شد، دالانی به پهنای ۹۰ تا ۱۳۰ سنتی متر و با فاصله مناسب از سطح زمین در گرداگرد آن حفر می‌کردند. در سطح دیوارهای جانبی دالان تورفتگی‌هایی برای نگهداری اجساد مردگان کنده می‌شدند که لوکوس نامیده می‌شدند. معمولاً اتاق‌های کوچکی به نام کویبیکولوم به عنوان نمازخانه تدفینی در دیوارها ساخته می‌شدند که تاق بندی متفاوتی داشتند. هنگامی که دالان‌های

قابل توجه مدرسین محترم: حداقل ۴ صفحه در هر هفته برای ارایه محتوای درس و یک صفحه برای خلاصه درس و نمونه سولات در نظر گرفته شود.

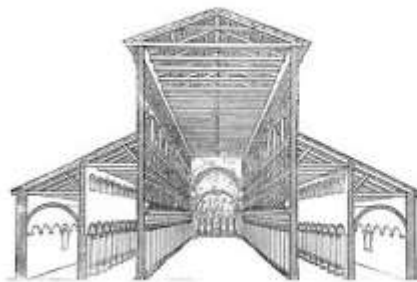

پیرامونی نخستین پر می شدند، دالان های دیگری عمود بر آنها حفر می کردند و این روند تا جایی که فضای جانبی اجازه می داد ادامه پیدا می کرد. آنگاه سطوح با لایه های پایین تر و از طریق پلکان هایی به یکدیگر متصل می شدند و تعداد طبقات مزبور در بعضی از شبکه ها تا پنج طبقه می رسید. سقف بسیاری از کوبیکولوم ها را با نقاشی دیواری به شیوه آیین های رومی تزیین می کردند. این نقاشی ها بیشتر درباره زندگی حضرت مسیح و یاران او بود.

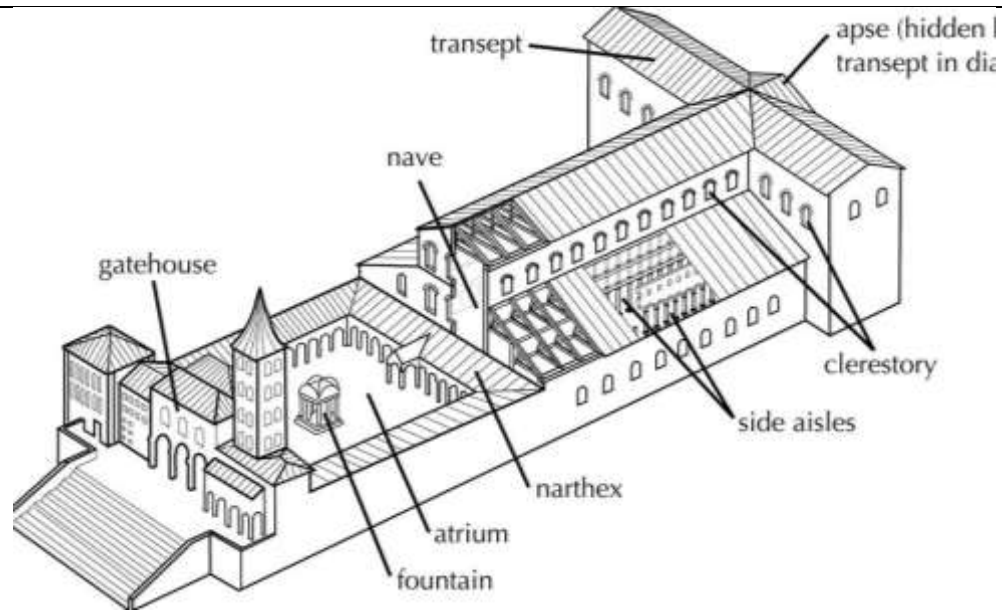
2- معماری دوره دوم (دوره بازشناسی)

این دوره از سال ۳۲۵ میلادی یعنی وقتی که کنستانتین مسیحیت را دین رسمی امپراتوری روم قرار داد، آغاز و تا حدود ۵۰۰ میلادی یعنی وقتی که ایالت های غربی امپراتوری در زیر سیطره شاهان بربر قرار گرفت، ادامه می یابد. با اینکه بعضی از مراسم و جشن ها در مقابر دخمه ای برگزار می شد ولیکن احتمالاً عبادات و تجمع ها در خانه های انجمنی یا تالارهای ستون دار ساده برگزار می شدند. بقایای یکی از این خانه های اولیه به دست آمده و شبیه به یک باسیلیکا بوده است. نکته قابل توجه در معماری این دوره این است که به طور موثر تحت تأثیر معماری رومی قرار گرفته است. عناصر معماری رومی در ساخت کلیساها مورد استفاده قرار می گیرد. نخستین کلیسای مسیحی که با این اجزا پدید آمد، کلیسای سن پیترو در رم است که ترکیبی است از خانه های حیاط دار و باسیلیکای رومی. برای مسقف نمودن این کلیسا برخلاف معماری رومی از تاق و قوس استفاده نشده است و از آسمانه چوبی شیب دار که موجب سبکی و سرعت در ساخت بوده بهره گرفته شده است. شکل و فرم کل کلیساها قابل مقایسه با یک باسیلیکا است و صرفاً با این تفاوت که ستون های گردگرد محوطه داخلی فقط در خطی طولی به کار گرفته شده اند و در دید کلی پنج دالان پدید آورده اند که صحن اصلی کلیسا را منتهی به مهراب می کنند و از نظر فضایی حرکت را به سوی نقطه انتهایی (محراب) افزایش می دهد. همچنین بازوهای بیرون زده از بدنه اصلی از مشخصه های معماری کلیسای مسیحی است. در واقع اساس و فلسفه نقشه های کلیسای مسیحیت که به شکل صلیب است از اینجا آغاز گردیده است.

کلیسای سن پیترو در رم

نقشه و برش بازسازی شده کلیسا

به طور کلی در بررسی معماری صدر مسیحیت می توان دو نوع نقشه عمده را تشخیص داد:

1- نقشه باسیلیکایی که به عبارتی به کلیسای با نقشه طولی معروف است.

2- نقشه مدور که به تقلید از نقشه های رومی در ساخت کلیساها رواج یافته است.

گرایش به برپایی نقشه های مرکزی ریشه در حالت روحانی ای که فضای این نوع بناها ایجاد می کنند، دارد. ایجاد این کلیساها با نقشه مرکزی در صدر مسیحیت به تدریج جای خود را به مقبره ها و آرامگاه هایی در کنار کلیساهای طولی داد. در معماری بیزانس این نوع نقشه ها در ابعاد وسیعی به کار گرفته شدند.

کلیسای سانتا کوستانستا (آرامگاه دختر کنستانتین)

در این بنا بر خلاف آثار قبلی فضای داخلی به دو قسمت مشخص و متمایز تقسیم شده است. یکی تالار گرد و گنبددار مرکزی است که به وسیله ردیف پنجره زیر سقف روشنی می گیرد و در واقع به منزله شبستان کلیسای طولی است و دیگری غلام گردشی با تاق گهواره ای است که همچون حلقه ای به دور تالار مرکزی قرار گرفته است. در اینجا تزئینات موزائیک کاری در به وجود آوردن فرم داخلی و تزئینات آن نقش مهمی دارد.

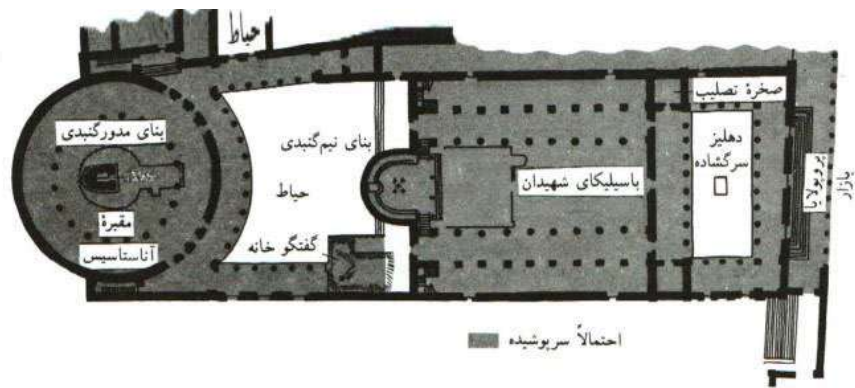
نقشه اصلی کاملاً متأثر از نقشه معبد پانتئون روم است. فقط در اینجا از راهروی جانبی و دیوار نازک به جای دیوار ضخیم استفاده شده است. وزن گنبدی که بدنه اصلی و مرکزی پلان را می پوشاند بر روی جفت ستون ها وارد می شود و نیروی رانشی گنبد نیز به وسیله قوس های راهروی جانبی به دیوارهای بیرونی که به عنوان پشت بند عمل می کنند متصل می شود.

کلیسای مزار مقدس

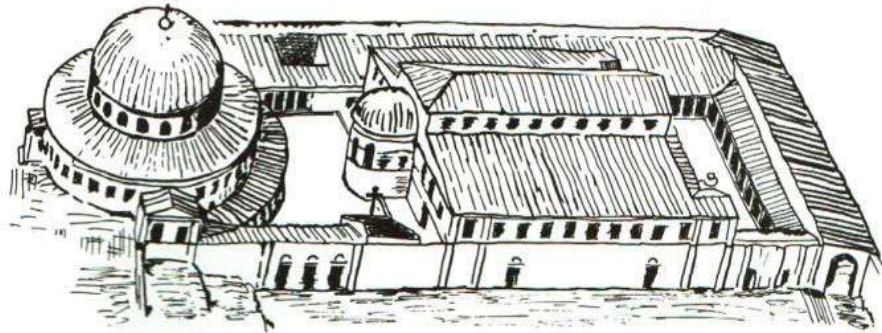
از ساختمان اصلی این باسیلیکا چیزی بر جای نمانده است. ساختمان این بنا که پیش از ۳۳۳ میلادی آغاز شده بود در سال ۶۱۳ میلادی تخریب شد و در سال های بعد بازسازی شده است. این کلیسا باسیلیکای نسبتاً کوچکی است که دهلیز سرگشاده کوچکی در ابتدای آن واقع شده و به رواق واقع در خیابان رومی منتهی می گردد. در حیاط پشت باسیلیکا دو نقطه قابل احترام قرار دارد. یک صخره تصلیب در یک طرف و مزاری مقدس با پوششی از بنای گنبدی در عقب. این ساختمان ها با توجه به عملکرد آیینی شان به هم متصل می شوند و از لحاظ معماری به وسیله یک دیوار پیرامونی به هم مربوط می شوند. بخش گنبد این کلیسا شبیه به کلیسای سانتا کوستانستا است ولی به طور کلی این بنا ترکیبی از دو نقشه طولی و مرکزی است. این وضعیت با زیبایی و انسجام بیشتر در حدود دوپست سال بعد در کلیسای ایاصوفیه در شهر قسطنطنیه در بیزانس تکرار شد.

کلیسای مزار مقدس

۲۷۹ طرح بازسازی شده نقشه کلیسای مزار مقدس، اورشلیم، حدود
۳۴۵ ب. م. (به تقلید از ک. ج. کونانت).

پیروز و سلامت باشید.